Zespół Szkół Muzycznych im. Oskara Kolberga

w Radomiu

PROGRAM NAUCZANIA

Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej II stopnia

Sześcioletni cykl nauczania

Instrument główny: Puzon

Radom 2023

WSTĘP

Niniejszy program nauczania został stworzyny przez Piotra Kanię i opracowany przez Bartosza Skórkiewicza i Dariusza Krajewskiego.
Dotyczy przedmiotu głównego – PUZON dla Szkoły Muzycznej II stopnia . Program nauczania został opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1637 z późn. zm.)

SPIS TREŚCI:

WSTĘP - str. 2

CELE KSZTAŁCENIA - str. 4

TREŚCI NAUCZANIA (z podziałem na lata)
KRYTERIA WERYFIKACJI I SPOSOBY OCENIANIA
WYMAGANIA EDUKACYJNE
- str. 6

FORMY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIA

OPIS EFEKTÓW KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ SZKOLE MUZYCZNEJ I STOPNIA
-str 25

KOMENTARZ DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

OPIS WARUNKÓW NIEZBĘDNYCH DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA
- str. 26

WSKAZÓWKI METODYCZNE

OPIS WARUNKÓW NIEZBĘDNYCH DO REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA

- str. 27

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń doskonali elementy techniki i interpretacji w grze na instrumencie.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń:

1) samodzielnie doskonali pracę nad utworami i zadaniami wybranymi przez pedagoga;
2) potrafi wyszukiwać i wybierać informacje niezbędne w rozwiązywaniu problemów muzycznych, korzystając z technik informacyjnych i komunikacyjnych.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym Uczeń:

1) bierze udział w projektach muzycznych organizowanych przez szkołę oraz poza placówką;
2) występuje publicznie jako solista i kameralista;
3) posiada umiejętność pracy w dużym zespole instrumentalnym;
4) jest świadomym odbiorcą sztuki.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

1. Doskonalenie gry na instrumencie

Uczeń:

1) posiada wiedzę z zakresu historii i budowy instrumentu;
2) doskonali i rozwija technikę gry na instrumencie;
3) rozwija umiejętności interpretacyjne;
4) potrafi grać a vista proste utwory, zna zasady odczytywania nut w kluczu basowym i tenorowym;
5) poznaje wybrane fragmenty partii orkiestrowych.

2. Przygotowanie do samodzielnej pracy

Uczeń:

1) samodzielnie pracuje nad materiałem muzycznym;
2) osiąga systematycznie zamierzone cele kształcenia;
3) świadomie potrafi zorganizować plan swojej pracy;
4) analizuje i konstruktywnie ocenia własną grę;

5) definiuje własne niepowodzenia i wyciąga z nich wnioski;

6) wykorzystuje technologię informacyjną i komunikacyjną w procesie kształcenia i własnego rozwoju artystycznego.

3. Przygotowanie do aktywnego udziału w życiu muzycznym

Uczeń:

1) korzysta z szerokiej oferty edukacyjnej szkoły i środowiska;

2) kształtuje postawę aktywnego odbiorcy muzyki i sztuki;

3) umiejętnie wykorzystuje w praktyce zdobytą wiedzę;

4) występuje jako solista i kameralista;

5) posiada umiejętności pracy w zespole muzycznym.

TREŚCI NAUCZANIA (cykl 6 letni):

Klasa pierwsza
Wymagania edukacyjne:

- opis budowy instrumentu – puzonu – i jego charakterystyka.
- rozkładanie i składanie puzonu i metody jego pielęgnacji.
- wiadomości historyczne dotyczące puzonu.
- wprowadzanie notacji muzycznej.
- higiena pracy puzonisty – adepta sztuki.
- prawidłowa postawa grającego, prawidłowy układ aparatu zajęciowego.
- prawidłowa praca aparatu oddechowego.
- nauka gry z pamięci;
- doskonalenie podstawowych elementów gry.
- rozwijanie wrażliwości muzycznej.
- rozwijanie biegłości gry.
- nauka gry z akompaniamentem.
- czytanie nut a`vista.
- początki muzykowania zespołowego -łatwe duety.

Ćwiczenia techniczne

Ćwiczenia oddechowe:
- nabieranie i wypuszczanie powietrza w określonym czasie.
- ze spirometrem.
- „śpiewanie” długich dźwięków.
- wdech – wydech (np. ćwiczenia z kartką papieru, gaszenie płomienia świecy, ćwiczenia z workiem anestezjologicznym, ze słomką, itp.)
- kształtowanie dźwięku - dźwięki długowytrzymywane w dynamice dostosowanej do warunków fizycznych ucznia.

Ćwiczenia wydobywania dźwięku:
- na ustniku,
- wibracja warg „bzyczenie”,
- dźwięki długowytrzymywane grane na ustniku, przerywane, rozpoczynane z powietrza bez użycia języka.
- z instrumentem,

Zagadnienia notacji muzycznej:

- podstawowe zagadnienia notacji muzycznej, w tym: wartości nut i pauz, artykulacja non legato i legato, tempa wolne i umiarkowane, dynamika dowolna, metrum proste i złożone, proste ciągi rytmiczne.
- dynamika piano (na ustniku) mezzoforte (na ustniku i instrumencie)
- gamy i pasaże majorowe do 2 znaków przykluczowych w obrębie jednej oktawy ze zmienną artykulacją.
- sekundy, tercje, progresja trójkowa.

Przykładowe szkoły, etiudy i ćwiczenia, utwory solowe – z akompaniamentem - dostosowane do poziomu gry ucznia

F. Kwiatkowski – Nowa Szkoła Na Puzon suwakowy, wentylowy oraz sakshorn.
R. Miller - Schule fur Zukpusaune
Grigoriew, Wostriakow – Szkoła Gru na puzonie
M. Bordoghni - 24 legato studies (vocalises) - for Trombone
P. Malton – Nybojarbok for trombone

Melodie i miniatury można dobierać z wyżej wymienionych Szkół oraz dostępnych nauczycielowi zbiorów np. Albumik wiolonczelisty zeszyt 1.
W.A. Mozart „Allegretto”

Formy oceniania umiejętności gry i postępów nauki gry na danym instrumencie

przesłuchanie śródroczne
jedna gama
dwie etiudy
jeden utwór wykonany z pamięci

przesłuchanie techniczne
jedna gama
dwie etiudy

egzamin promocyjny
jedna gama
dwa utwory w tym jeden wykonany z pamięci

- *przesłuchania i eliminacje do konkursów*
- *audycje szkolne*
- *popisy klasowe*
- ***koncerty szkolne***

Główne kryteria według których oceniani są uczniowie pracujący na instrumentach dętych blaszanych.

Klasa I

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.
11. Oceny cząstkowe.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.
5. Oceny cząstkowe różne.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca

1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.

8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa druga
Wymagania edukacyjne:

- doskonalenie umiejętności wydobywania dźwięku;
- kształtowanie dźwięku i intonacji;
- poszerzanie skali gry
- doskonalenie podstawowych elementów techniki gry;
- rozwijanie biegłości gry;
- nauka gry z pamięci;
- nauka gry z akompaniamentem;
- czytanie a vista;
- rozwijanie wrażliwości muzycznej;
- początki muzykowania zespołowego – duety.

Ćwiczenia techniczne

Ćwiczenia oddechowe:
- ze spirometrem
- wdech – wydech np. ćwiczenia z kartką papieru, gaszenie płomienia świecy, ćwiczenia z workiem anestezjologicznym, ze słomką, itp.
- dźwięki długowytrzymywane (w dynamice dostosowanej do warunków fizycznych ucznia).

Ćwiczenia wydobywania dźwięku;
- wibracja warg („bzyczenie”);
- na ustniku;
- z instrumentem;
- dźwięki długowytrzymywane;

Zagadnienia notacji muzycznej kontynuacja ćwiczeń z roku poprzedniego oraz:

- rozdrobnione wartości nut i pauz, synkopy, wartości rytmiczne do szesnastek włącznie,

triole, kwartole, sekstole ósemkowe, fermata, rytm punktowany, alla breve;
- artykulacja: portato, non legato, staccato;
- tempo wolne i umiarkowane;
- dynamika: piano, mezzoforte, crescendo, diminuendo;
- rozłożone pasaże;

Przykładowe szkoły, etiudy i ćwiczenia dostosowane do poziomu gry ucznia

F. Kwiatkowski – Nowa Szkoła gry na puzonie suwakowym i wentylowym oraz sakshornie.
A. Lafosse Methode komplete de trombone a coulisse
R. Miller – schule fur zugpusaune z. II
R. Muller - technische studien heft I
F. Kwiatkowski – wybór etiud dla klasy II i III
B. Grigoriew – wybór etiud
M. Bordoghni - 24 legato studies (vocalises) - for Trombone

Przykładowe zbiory utworów z akompaniamentem:

Zbiór – Junyj Trombonist (Leningrad muzika 1991)
Zbiór – Piesy dla trombone I fortepiano
Sonaty – J. Galiard (w miarę rozwoju techniki gry ucznia)

Formy oceniania umiejętności gry i postępów nauki gry na danym instrumencie

przesłuchanie śródroczne
jedna gama
dwie etiudy
jeden utwór wykonany z pamięci

przesłuchanie techniczne
jedna gama
dwie etiudy

egzamin promocyjny
jedna gama
dwa utwory w tym jeden wykonany z pamięci

- *przesłuchania i eliminacje do konkursów*
- *audycje szkolne*
- *popisy klasowe*
- ***koncerty szkolne***

Klasa II

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.
11. Oceny cząstkowe.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.
5. Oceny cząstkowe różne.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca

1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa trzecia
Wymagania edukacyjne:

- doskonalenie umiejętności wydobywania dźwięku;
- kształtowanie dźwięku i intonacji;
- poszerzanie skali gry
- doskonalenie podstawowych elementów techniki gry;
- rozwijanie biegłości gry;
- nauka gry z pamięci;
- nauka gry z akompaniamentem;
- czytanie a vista;
- rozwijanie wrażliwości muzycznej;
- rozwijanie umiejętności muzykowania zespołowego.

Ćwiczenia techniczne

Ćwiczenia oddechowe:
- ze spirometrem
- wdech – wydech (np. ćwiczenia z kartką papieru, gaszenie płomienia świecy, ćwiczenia z workiem anestezjologicznym, ze słomką, itp.);
- dźwięki długo wytrzymywane (w dynamice dostosowanej do warunków fizycznych ucznia).

Ćwiczenia wydobywania dźwięku:
- wibracja warg („bzyczenie”);
- na przyrządzie umożliwiającym wizualna kontrolę mięśni oraz szczeliny wargowej w czasie gry (pierścień ustnika, krążek ustnika);
- na ustniku;
- z instrumentem;
- dźwięki długowytrzymywane;
- dźwięki naturalne;
- wprawki oparte na pochodach gamowych w obrębie tercji, kwarty;
- wprawki interwałowe (trójkowe i tercjowe);

- gamy majorowe i minorowe harmoniczne i melodyczne do 5 znaków w różnych wariantach artykulacyjnych;
- pasaże w przewrotach;
- dominanta septymowa;

Zagadnienia notacji muzycznej – kontynuacja ćwiczeń z lat poprzednich oraz:
- wyrabianie sprawności w prowadzeniu prawej ręki – suwak.
- realizacja łatwiejszych ozdobników
- rozwijanie umiejętności gry pamięciowej
- rozwijanie umiejętności gry zespołowej – zespoły klasowe i gry z akompaniamentem.
- artykulacja: staccato, portato, akcent;
- tempo: umiarkowane szybkie, accelerando, ritardando;
- podwójne znaki chromatyczne;
- zróżnicowane układy metryczno-rytmiczne;
- frazowanie na bazie gry dłuższych odcinków melodycznych na jednym wydechu.

Przykładowe szkoły, etiudy i ćwiczenia, utwory solowe – z akompaniamentem - dostosowane do poziomu gry ucznia

F. Kwiatkowski – Nowa szkoła na puzon suwakowy, wentylowy oraz sakshorn.
W. Błażewicz – Szkoła rozwitia legato na zugtrombone.
R. Muller – Schule fur zugpusaune z III
B. Grigoriew – Etiudy na puzon
W. Błażewicz – Etiudy dla trombona w kluczach
R. Muller – technische studien heft I
M. Bordoghni – 24 legato studies (vocalises) - for Trombone

4.Przykładowe utwory solowe z akompaniamentem

N. Rakow – Aria dla trombona i fortepiano
G. Tertini – Andante Cantabile
D. Paudert – Aria
A. Vivaldi – Sonate Adaption per Andre Lafosse
K. Kurpiński – Cavatina
J. Galiard – sonaty

Przykładowe duety

N. Wostriakow – Duety dla trombona
O. Blum – Duety dla dwóch trombonow
- sbornik luigkich duetow, pierełożenie dla dwóch trombonow i fortepiano

Formy oceniania umiejętności gry i postępów nauki gry na danym instrumencie

przesłuchanie śródroczne
jedna gama
dwie etiudy

jeden utwór wykonany z pamięci

przesłuchanie techniczne
jedna gama
dwie etiudy

egzamin promocyjny
jedna gama
dwa utwory w tym jeden wykonany z pamięci

- *przesłuchania i eliminacje do konkursów*
- *audycje szkolne*
- *popisy klasowe*
- ***koncerty szkolne***

Główne kryteria według których oceniani są uczniowie pracujący na instrumentach dętych blaszanych.

Klasa I
ocena celująca
1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.
11. Oceny cząstkowe.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.
5. Oceny cząstkowe różne.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca
1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa czwarta
Wymagania edukacyjne:

- doskonalenie umiejętności wydobywania dźwięku;
- kształtowanie dźwięku – dźwięki długowytrzymywane - i intonacji;
- poszerzanie skali gry
- doskonalenie podstawowych elementów techniki gry;
- rozwijanie biegłości gry;
- nauka gry z pamięci;
- czytanie a vista;
- rozwijanie wrażliwości muzycznej;

- rozwijanie umiejętności muzykowania zespołowego.

Ćwiczenia techniczne

Ćwiczenia oddechowe:
- ze spirometrem
- wdech – wydech (np. ćwiczenia z kartką papieru, gaszenie płomienia świecy, ćwiczenia z workiem anestezjologicznym, ze słomką, itp.);
- dźwięki długo wytrzymywane (w dynamice dostosowanej do warunków fizycznych ucznia).

Ćwiczenia wydobywania dźwięku;
- wibracja warg („bzyczenie”);
- na przyrządzie umożliwiającym wizualna kontrolę mięśni oraz szczeliny wargowej w czasie gry (pierścień ustnika, krążek ustnika);
- na ustniku;
- z instrumentem;
- dźwięki długo wytrzymywane;
- dźwięki naturalne;
- wprawki oparte na pochodach gamowych w obrębie tercji, kwarty;
- wprawki interwałowe;

Zagadnienia notacji muzycznej – kontynuacja ćwiczeń z lat poprzednich oraz:
- rozdrobnione wartości nut i pauz o zróżnicowanych problemach rytmicznych;
- dominanta septymowa;
- studia orkiestrowe;
- pojedyncze przednutki krótkie i długie;
- interwały;
- artykulacja: staccato, portato, legato, marcato, sf, fp;
- tempo: umiarkowane szybkie;
- ćwiczenie chwytów zastępczych;
- rozłożone pasaże;
- gama chromatyczna i całotonowa.

Przykładowe szkoły, etiudy i ćwiczenia dostosowane do poziomu gry ucznia

F. Kwiatkowski – Nowa Szkoła na puzon suwakowy orraz sakshorn
A. Lafosse – Metode complete de trombone
S. Peretti – Metodo per trombone a trio
A. Lafosse – szkoła czytania a`vista
O. Blum – Etiuen fur pusaune
B. Grigoriew – etiudy na puzon
W. Błażewicz – etiudy dla trombona
P. Vobaron – etiude trombone
A. Muller – technische studien
M. Bordoghni – 24 legato studies (vocalises) - for Trombone

Przykładowe utwory solowe z akompaniamentem fortepianu

Piesy dla trombona i fortepiano
A. Niestierow - Liegenda
J. Nowakowski – concertino
A. Lafosse – Schubert pour trombone et piano
F. Schubert – Adagio
W. Błażewicz – Koncertnyj eskiz nr.5
Galiard - Sonaty

Przykładowe duety, zespoły, studia orkiestrowe

O. Blum – duety dla dwóch trombonow
W. Błażewicz – duety dla trombonow
Sbornik liegkich duetow, pierełożenie dla dwóch trombonow i fortepiano
A.Lafosse – methode complete pour trombone a coulisse (cz. II) wyjątki orkiestrowe.
Orkiestrowyje trudnosti dla trombone wypusk I-II

Formy oceniania umiejętności gry i postępów nauki gry na danym instrumencie

przesłuchanie śródroczne
jedna gama
dwie etiudy
jeden utwór wykonany z pamięci

przesłuchanie techniczne
jedna gama
dwie etiudy

egzamin promocyjny
jedna gama
dwa utwory w tym jeden wykonany z pamięci

- *przesłuchania i eliminacje do konkursów*
- *audycje szkolne*
- *popisy klasowe*
- ***koncerty szkolne***

Główne kryteria według których oceniani są uczniowie pracujący na instrumentach dętych blaszanych.

Klasa IV

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.
11. Oceny cząstkowe.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.
5. Oceny cząstkowe różne.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca

1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa piąta
Wymagania edukacyjne:

- doskonalenie umiejętności wydobywania dźwięku-dźwięki długowytrzymywane.
- kształtowanie brzmienia instrumentu i intonacji;
- poszerzanie skali instrumentu
- doskonalenie podstawowych elementów techniki gry;
- rozwijanie biegłości gry;
- nauka gry z pamięci;
- czytanie a vista;
- rozwijanie wrażliwości muzycznej;
- rozwijanie umiejętności muzykowania zespołowego.

Ćwiczenia techniczne

Ćwiczenia oddechowe:
- ze spirometrem
- wdech – wydech (np. ćwiczenia z kartką papieru, gaszenie płomienia świecy, ćwiczenia z workiem anestezjologicznym, ze słomką, itp.);
- dźwięki długo wytrzymywane (w dynamice dostosowanej do warunków fizycznych ucznia).

Ćwiczenia wydobywania dźwięku;
- wibracja warg („bzyczenie”);
- na przyrządzie umożliwiającym wizualna kontrolę mięśni oraz szczeliny wargowej w czasie gry (pierścień ustnika, krążek ustnika);
- na ustniku;
- z instrumentem;
- dźwięki długo wytrzymywane;
- dźwięki wymuszone.
- wprawki oparte na pochodach gamowych w obrębie tercji, kwarty;
- wprawki interwałowe;

Zagadnienia notacji muzycznej – kontynuacja ćwiczeń z lat poprzednich oraz:
- obiegniki, mordenty,
- frulato;

- podwójne staccato;
- studia orkiestrowe;
- interwały;
- artykulacja: staccato, portato, legato, marcato, sf, fp;
- tempo: umiarkowane szybkie;
- akordy zmniejszone (w minor)i zwiększone (w major);
- ćwiczenie tryli wargowych w tempie umiarkowanym;
- ćwiczenie pozycji zastępczych;
- rozłożone pasaże;
- gama chromatyczna i całotonowa.
- dominanta septymowa.

Przykładowe szkoły, etiudy i ćwiczenia

P. Clodomir – methode complete de trombone a coulisse
M. Bleger – Methode complete de trombone a coulisse
O. Blum – izbrannyje etiudy dla trombone z. II
C. Kopprash – etiudę fur pusaune
F. Vobaron – etiudes trombone
E. Paudert – 24 etiuden fur pusaune
M. Bordoghni - 24 legato studies (vocalises) - for Trombone

Przykładowe utwory solowe z akompaniamentem /do wyboru/

F. Dawid – Koncertino trombone s orkiestrom/ dla trombona i fortepiano
G.F. Haendel – Concerto pour trombone
N. Płatonnow – Koncert na puzon
W. Błażewicz – Koncert nr.2
K. Serocki – Sonatina na puzon i fortepian
R. Batury – Trombonera
J. Nowakowski – concertino
Z. Stojowski – Fantazja

Przykładowe duety, zespoły, studia orkiestrowe

O. Blum - duety dla trombonow z. II
Kwartety – legkije piesy – ierełożenie dla czterech trombonow
A.Lafosse - methode complete pour trombone a coulisse - wyjątki orkiestrowe.
Orkiestrowyje trudnosti dla trombone tietrad III

Formy oceniania umiejętności gry i postępów nauki gry na danym instrumencie

przesłuchanie śródroczne
jedna gama
dwie etiudy

jeden utwór wykonany z pamięci

przesłuchanie techniczne
jedna gama
dwie etiudy

egzamin promocyjny
jedna gama
dwa utwory w tym jeden wykonany z pamięci

- *przesłuchania i eliminacje do konkursów*
- *audycje szkolne*
- *popisy klasowe*
- ***koncerty szkolne***

Główne kryteria według których oceniani są uczniowie pracujący na instrumentach dętych blaszanych.

Klasa V

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.
11. Oceny cząstkowe.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.

2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.
5. Oceny cząstkowe różne.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca
1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa szósta
Wymagania edukacyjne:

- doskonalenie umiejętności wydobywania dźwięku;
- kształtowanie dźwięku i intonacji;
- poszerzanie skali gry
- doskonalenie podstawowych elementów techniki gry;
- rozwijanie biegłości gry;
- problem stylistycznego wykonywania utworów
- nauka gry z pamięci;
- czytanie a vista;
- rozwijanie wrażliwości muzycznej;
- rozwijanie umiejętności muzykowania zespołowego.

Ćwiczenia techniczne

Ćwiczenia oddechowe:
- ze spirometrem
- wdech – wydech (np. ćwiczenia z kartką papieru, gaszenie płomienia świecy, ćwiczenia z workiem anestezjologicznym, ze słomką, itp.);
- dźwięki długo wytrzymywane (w dynamice dostosowanej do warunków fizycznych ucznia).

Ćwiczenia wydobywania dźwięku;
- wibracja warg („bzyczenie”);
- na przyrządzie umożliwiającym wizualna kontrolę mięśni oraz szczeliny wargowej w czasie gry (pierścień ustnika, krążek ustnika);
- na ustniku;
- z instrumentem;
- dźwięki długo wytrzymywane;
- dźwięki wymuszone;
- wprawki oparte na pochodach gamowych w obrębie tercji, kwarty;
- wprawki interwałowe;

Zagadnienia notacji muzycznej – repetytorium problematyki poznanej w poprzednich latach;
- obiegniki, mordenty;
- frulato;
- podwójne staccato;
- studia orkiestrowe;
- interwały;
- artykulacja: staccato, portato, legato, marcato, sf, fp;
- tempo: umiarkowane szybkie;
- akordy zmniejszone (w minor)i zwiększone (w major);
- ćwiczenie tryli wargowych,
- ćwiczenie pozycji zastępczych;
- rozłożone pasaże;
- gama chromatyczna i całotonowa.
- dominanta septymowa.

Przykładowe szkoły, etiudy i ćwiczenia

A. Lafosse – methode complete de trombone a coulisse (etiudy cz. II)
W. Błażewicz – Sekwencje dla trombona
R. Miller – Technische studien dla trombona heft III
F. Kwiatkowski – wybór etiud na puzon

Przykładowe utwory solowe z akompaniamentem

W. Błażewicz – Koncert nr. 2
- koncert nr. 9

P. Hindemith – Sonata pour trombone et piano
K. Serocki – Sonatina
F. Dawid - concertino dla trombona
G.F. Haendel – Concerto f-moll
Z. Stojowski – Fantazja
J. Nowakowski – concertino

Przykładowe duety, zespoły, studia orkiestrowe
Orkiestrowyje trudnosti dla trombona z. IV
A Lafosse – Szkoła cztania a`vista

Formy oceniania umiejętności gry i postępów nauki gry na danym instrumencie

egzamin dyplomowy
utwór cykliczny
dwa utwory o zróżnicowanej problematyce

- *przesłuchania i eliminacje do konkursów*
- *audycje szkolne*
- *popisy klasowe*
- ***koncerty szkolne***

Klasa VI

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.

4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.
11. Oceny cząstkowe.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.
5. Oceny cząstkowe różne.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca

1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia:

- egzaminy
- przesłuchania semestralne
- przesłuchania i eliminacje do konkursów
- audycje szkolne
- popisy klasowe
- koncerty szkolne

OPIS EFEKTÓW KSZTAŁCENIA PO ZAKOŃCZENIU NAUKI W OGÓLNOKSZTAŁCĄCEJ SZKOLE MUZYCZNEJ I STOPNIA

Uczeń:

1) posługuje się techniką gry pozwalającą na wykonanie dzieł muzycznych różnych epok i stylów w muzyce solowej, kameralnej i orkiestrowej;
2) właściwie interpretuje dzieło muzyczne pod kierunkiem pedagoga;
3) czyta nuty a vista w stopniu wystarczającym do odczytania i wykonania utworu;
4) samodzielnie opracowuje utwory o małym stopniu trudności;
5) łączy i wykorzystuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych;
6) samodzielnie wyszukuje informacje z zakresu przedmiotów ogólnomuzycznych, dokonuje ich wyboru i oceny, m.in. wykorzystując technologię informacyjną i komunikacyjną;
7) potrafi opanować pamięciowo utwory ze swojego repertuaru; posiada niezbędne kompetencje do występów publicznych;
8) publicznie prezentuje przygotowany program artystyczny w grze solowej i zespołowej;
9) przygotowuje fragmenty partii orkiestrowych lub partii akompaniamentu;

10) gra na fortepianie w zakresie elementarnym;
aktywnie uczestniczy w kulturze, w szczególności w różnych formach życia muzycznego.

Komentarz do realizacji programu nauczania -ogólna koncepcja programu

Nauczanie indywidualne to specyficzna forma pracy z uczniem umożliwiająca dostosowanie metod nauczania do możliwości intelektualnych, technicznych ucznia, a także jego wieku. Cechą dobrego pedagoga jest dążenie do osiągnięcia wszechstronnego rozwoju ucznia tak, aby mistrzostwo techniczne szło w parze z ogólną kulturą muzyczną. W uzyskaniu dobrych wyników nauczania duże znaczenie posiada właściwy dobór odpowiedniego programu. Cały materiał pedagogiczny podany uczniowi (ćwiczenia, etiudy i literatura muzyczna) powinien odpowiadać jego możliwościom technicznym i ogólnemu przygotowaniu muzycznemu. Jeśli materiał przeznaczony dla uczącego jest zbyt trudny, to w trakcie jego realizacji mogą pojawić się nieścisłości rytmiczne, wypaczenia w ustawieniu, zbyteczne natężenie itp. Zbyt łatwa literatura, w której uczeń nie może wykorzystać swych możliwości nie będzie sprzyjać szybkiemu rozwojowi jego techniki i wpływać będzie na osłabienie zainteresowania do ćwiczeń. Zatem dobór materiału powinien być bardzo staranny. Każdy zadany utwór może zawierać pewien stopień trudności i ryzyko niewykonania; jednak należy dawać uczniowi bodziec do przezwyciężania trudności i umacniać w nim wiarę w siebie.
Poziom gry na puzonie zależy od tego, w jakim stopniu udało się wykonawcy przyswoić cały szereg specyficznych nawyków i przystosować organizm do swoistych czynności muzyka grającego na instrumencie dętym.

Pierwszy etap nauczania gry na puzonie to ukształtowanie prawidłowej postawy. Całe ciało grającego powinno być rozluźnione i swobodne, wsparte równomiernie na dwóch nogach. Taka postawa gwarantuje pełną swobodę oddechu, który jest najważniejszym elementem gry na instrumencie dętym. Kształtowanie prawidłowego oddechu następuje poprzez stosowanie odpowiednich ćwiczeń. Mogą nam w tym pomóc przyrządy takie jak: spirometr i anestezjologiczny worek oddechowy. Prawidłowo wykonane ćwiczenie oddechowe powinno być w ten sam sposób powtórzone podczas gry na puzonie. Ważna jest konsekwencja nauczyciela w egzekwowaniu pełnego, swobodnego oddechu, aż do momentu wyrobienia prawidłowych nawyków u grającego.

Piękny dźwięk i stabilna intonacja jest wynikiem prawidłowego oddechu połączonego w właściwym zadęciem- mówimy wtedy o dobrej emisji. Mając na uwadze fakt, że każdy człowiek ma inną budowę ust, zębów i mięsni twarzy, do problemu zadęcia należy podchodzić indywidualnie. Oprócz pracy w ramach zajęć szkolnych, bardzo istotna jest samodzielna praca ucznia. Nauczyciel jasno musi określić, na czym polega efektywne, indywidualne ćwiczenie.
Jednocześnie z rozwijaniem techniki gry i muzykalności ucznia pedagog powinien troszczyć się o doskonalenie jego ogólnych umiejętności muzycznych. W związku z tym, przedmiotem lekcji powinno być kształcenie słuchu muzycznego, poczucia rytmu i

pamięci muzycznej. Istotne jest także stałe zwracanie na brzmienie dźwięku. Wyczucie właściwej barwy dźwięku wraz z umiejętnością wykrywania niedokładności intonacyjnych posiada szczególne znaczenie dla grającego na puzonie.
Przed pedagogiem stoi zadanie wykształcenia nie tylko wartościowego instrumentalisty, przydatnego do zawodu, ale i muzyka o wysokiej duchowej kulturze, wrażliwości i etyce zawodowej.

Wskazówki metodyczne

Podstawowym założeniem nowocześnie zorganizowanego szkolnictwa muzycznego jest zapewnienie uczniowi nie tylko wykształcenia w obranej specjalności, ale także ogólnego wykształcenia muzycznego.

Nauczanie gry na instrumencie w szkole muzycznej II stopnia jest podstawowym elementem tego kształcenia. W pierwszej kolejności powinniśmy zaznajomić ucznia z budową układu oddechowego i następnie poprzez ćwiczenia oddechowe utrwalać nawyk prawidłowego oddychania podczas gry na instrumencie. Wykształcić nawyk dbania o zdrowie i ogólna kondycję fizyczną, należy zachęcać uczniów do aktywnego trybu życia i uprawiania sportów ogólnorozwojowych.

Opis warunków niezbędnych do realizacji programu nauczania

Głównym zadaniem szkoły muzycznej II stopnia jest przygotowanie instrumentalisty, także do kontynuacji nauki gry w uczelniach wyższych. Szkoła powinna zapewnić salę do prowadzenia lekcji wyposażoną w pianino, pulpit, lustro. Do dyspozycji uczniów i nauczyciela powinny być pomoce dydaktyczne: spirometr, „rim" worek anestezjologiczny. Od początku nauki konieczne jest przyswajanie uczniowi zasad higieny, pracy (przewietrzony lokal, dobre oświetlenie) ergonomia stanowiska pracy (miejsca ćwiczenia)